

**Biuro Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji**

**Departament Polityki
Europejskiej
i Współpracy z Zagranicą**

Systemy poboru opłat abonamentowych w wybranych państwach europejskich (aktualizacja)¹

**Albert Woźniak
Dr Paweł Stępka
Maria Borkowska**

Ewa Murawska-Najmiec (Zespół Ekspercki)

Grudzień 2007

**ANALIZA
BIURA KRRiT**

Nr 5/2007

1. Wprowadzenie

Finansowanie działalności mediów publicznych to jedno z najbardziej złożonych i kontrowersyjnych zagadnień polityki medialnej. Kształt nadany mechanizmowi finansowania tych organizacji przekłada się bezpośrednio na ich funkcjonowanie, niezależność, autonomię redakcyjną oraz poziom komercjalizacji programu. Biorąc pod uwagę toczące się dyskusje na ten temat w poszczególnych państwach europejskich, jak również na różnych forach międzynarodowych wydaje się, iż zagadnienie to wciąż pozostaje aktualne i wymaga pogłębionej analizy szczególnie w kontekście trwającej rewolucji cyfrowej. Temat ten pozostaje również istotny w kontekście stosowania wspólnotowego prawa konkurencji dotyczącego tzw. pomocy publicznej (*state aid*)².

¹ Powołując się na niniejszy tekst prosimy cytować go w następujący sposób: A. Woźniak, P. Stępka, M. Borkowska, E. Murawska-Najmiec, Systemy poboru opłat abonamentowych w wybranych państwach europejskich (aktualizacja), Analiza Biura KRRiT nr 5/2007, grudzień 2007.

² Więcej na temat zagadnienia pomocy publicznej w : P. Stępka, A. Woźniak, Problem stosowania pomocy publicznej w kontekście działalności nadawców publicznych, Analiza Biura KRRiT nr 1/2007, styczeń 2007, (http://www.krrit.gov.pl/dokumenty/dm/dm_opr_pomoc_publiczna_.pdf).

Należy zaznaczyć, że mimo iż zarówno Unia Europejska jak i Rada Europy dostrzegają potrzebę działalności publicznych podmiotów medialnych, to żadna z tych organizacji nie opowiedziała się za konkretnym modelem ich finansowania. Unia Europejska w tzw. Protokole Amsterdamskim z 1997 roku podkreśliła swobodę państw członkowskich w wyborze systemu finansowania radiofonii i telewizji publicznej zaznaczając jednocześnie, że zakresem finansowania mają być objęci określone nadawcy z tytułu realizowania przez nich misji publicznej, zdefiniowanej przez poszczególne państwa członkowskie, oraz że finansowanie to nie może naruszać zasad obrotu gospodarczego i konkurencji wewnątrz Wspólnoty. Państwa członkowskie mogą tworzyć własne systemy dostosowane do zadań postawionych przed tymi mediami, jak również do kształtu krajowego rynku mediów elektronicznych³. Swobodę w doborze systemu finansowania mediów publicznych podkreślają również liczne dokumenty Rady Europy, w tym Zalecenie Komitetu Ministrów na temat gwarancji niezależności nadawców publicznych z 1996⁴ roku oraz deklaracja polityczna Komitetu Ministrów z dnia 26 września 2006 roku⁵. Równie silnie organizacja ta wskazuje na konieczność zapewnienia bezpiecznego i przejrzystego systemu finansowania mediów publicznych, który gwarantowałby możliwość wypełniania postawionych przed nimi obowiązków misyjnych.

Analizując wstępnie przyjęte w państwach członkowskich rozwiązania strukturalne można zauważyć, że działalność nadawców publicznych może być finansowana ze środków publicznych obejmujących wpływy abonamentowe i/lub dotacje budżetowe oraz ze źródeł komercyjnych (tj. dochody ze sprzedaży reklam oraz inna działalność komercyjna). Jednocześnie należy podkreślić, iż najczęstszą formą finansowania przyjętą przez państwa członkowskie jest mieszany system obejmujący zarówno środki publiczne jak i dochody z reklam. Spośród dwudziestu dziewięciu poddanych analizie systemów krajowych⁶ (tj. dwadzieścia siedem państw członkowskich UE oraz Norwegia i Szwajcaria) jedynie siedem państw zdecydowało się na finansowanie działalności nadawców publicznych albo jedynie ze środków publicznych (np. Dania) albo wyłącznie ze środków komercyjnych (Luksemburg⁷).

---

³ Zob. Protocol on the System of Public Broadcasting in the Member States annexed to the Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, 1997.

⁴ Zob. Recommendation No. R (96) 10 on the guarantee of the independence of public service broadcasting and its Explanatory Memorandum.

⁵ Zob. Declaration of the Committee of Ministers on the guarantee of the independence of public service broadcasting in the member states, adopted on 27 September 2006.

⁶ W Belgii występują dwa odrębne systemy dla Walonii i Flandrii.

⁷ W Luksemburg nie występuje klasyczny nadawca publiczny lecz komercyjny nadawca RTL jest obarczony pewnymi obowiązkami misyjnymi. Obecna umowa z RTL kończy się w 2010 roku.

Poniższa tabela (tabela nr 1) oraz wykres (wykres nr 1) przedstawiają systemy finansowania telewizji publicznej w analizowanych krajach w 2007 roku:

Tabela nr 1

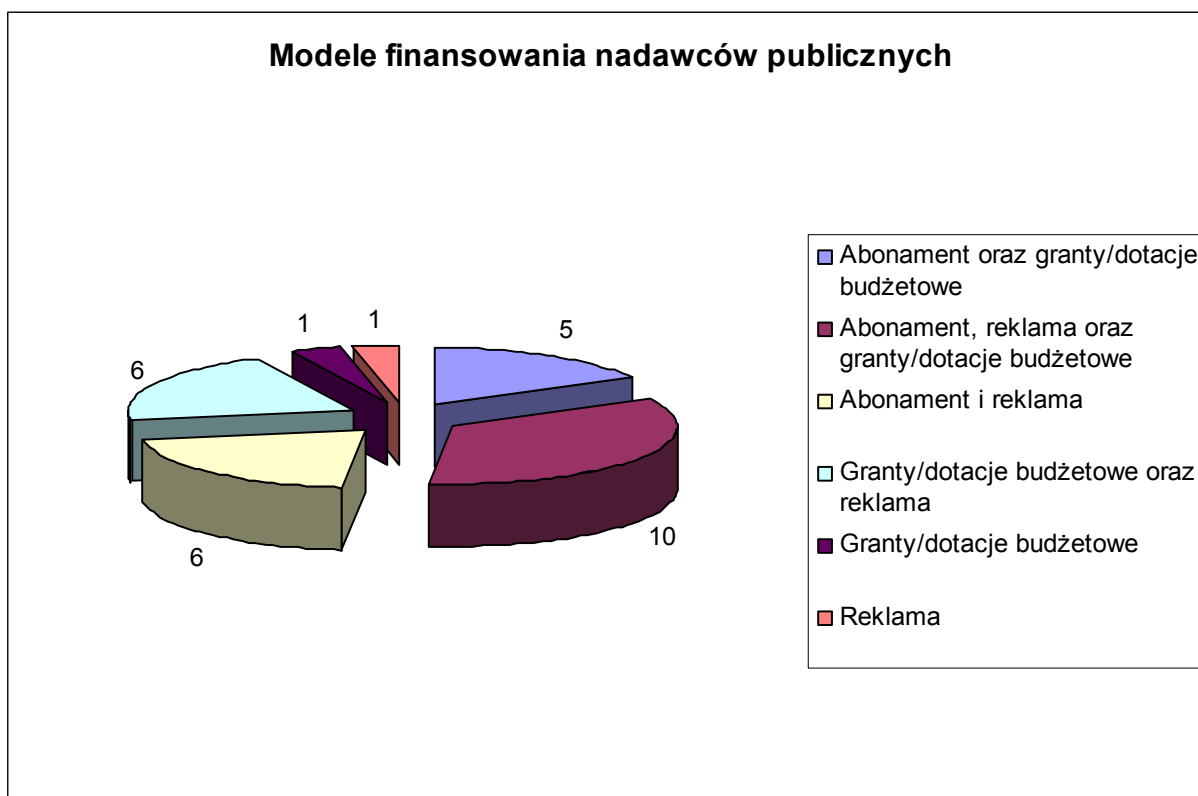
Finansowanie telewizji publicznej w 2007 roku

	Abonament		Granty/dotacje budżetowe	Reklama
	Odrębny system abonamentowy	Abonament płacony z innymi opłatami publicznymi		
Austria	<u>X</u>		X	X
Belgia			<u>X</u>	X
Bułgaria			<u>X</u>	X
Cypr		X		<u>X</u>
Czechy	<u>X</u>			X
Dania	<u>X</u>		X	
Estonia			<u>X</u>	
Finlandia	<u>X</u>		X	
Francja		<u>X</u>		X
Grecja		<u>X</u>		X
Hiszpania			X	<u>X</u>
Holandia			<u>X</u>	X
Irlandia	<u>X</u>		X	X
Litwa			<u>X</u>	X
Luksemburg				<u>X</u>
Łotwa			<u>X</u>	X
Malta	X			<u>X</u>
Niemcy	<u>X</u>		X	X
Norwegia	<u>X</u>		X	
Polska	X		X	<u>X</u>
Portugalia	X*		<u>X</u>	X
Rumunia	<u>X</u>		X	X
Słowacja	<u>X</u>		X	X
Słowenia	<u>X</u>		X	X
Szwajcaria	<u>X</u>		X	X
Szwecja	<u>X</u>		X	
Węgry	X*		<u>X</u>	X
Wielka Brytania	<u>X</u>		X	
Włochy	<u>X</u>			X
Razem		21	21	23

X – podstawowy sposób finansowania

* - częściowe przywrócenie abonamentu

Wykres nr 1

Należy zaznaczyć, iż powyższe zestawienia nie różnicują państw ze względu na procentowy udział poszczególnych źródeł finansowania w budżetach nadawców. Zamieszczona tabela wskazuje jedynie źródło finansowania, które mają największy procentowy udział w budżecie danego nadawcy. Stąd też wśród państw wykorzystujących środki abonamentowe znalazły się Węgry i Portugalia, gdzie częściowo przywrócono finansowanie z abonamentu. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku dotacji budżetowych, które są również bardzo częstą formą finansowania działalności mediów publicznych w państwach europejskich. Jednak w powyższym zestawieniu obok państw gdzie środki te stanowią główne źródło finansowania (np. Belgia, Bułgaria, Estonia, Portugalia, Węgry) wskazane również zostały państwa, które przyznając środki budżetowe w niewielkim stopniu wspierają budżet nadawców publicznych (np. Austria, Czechy, Dania, Polska, Szwajcaria). Ponadto zestawienie to nie uwzględnia kategorii „działalność komercyjna” nadawców publicznych polegającej na m.in. udziale w produkcji kinematograficznej, sprzedaży praw autorskich etc. Biorąc pod uwagę powyższe zastrzeżenie wyróżnić można sześć modeli finansowania telewizyjnych nadawców publicznych. Zgodnie z wynikami analizy najczęściej stosowanym rozwiązaniem jest jednoczesne finansowanie działalności misyjnej z trzech

niezależnych źródeł (w 10 państwach – ok. 34% badanej grupy państw): środków abonamentowych, środków budżetowych oraz dochodów z reklamy (np. Austria, Niemcy, Polska, Portugalia, Szwajcaria). Jak jednak wspomniano, rozkład procentowy tych trzech źródeł finansowania w budżecie nadawcy jest zróżnicowany w poszczególnych państwach. Według powyższych wyników państwa najrzadziej decydują się na finansowanie nadawców publicznych tylko z jednego źródła tj. ze środków budżetowych (Estonia) lub dochodów reklamowych (Luksemburg).

Zgodnie z tabelą nr 1 system abonamentowy jest wykorzystywany w przypadku 21 badanych państw europejskich, co stanowi ok. 72%, a w ponad połowie badanych państw stanowi dominujące źródło finansowania nadawcy publicznego. Istnieje on w większości państw członkowskich UE za wyjątkiem między innymi takich państw jak Bułgaria, Hiszpania, Holandia czy Litwa. W pozostałych krajach postanowiono zupełnie zrezygnować z systemu abonamentowego na rzecz dotacji budżetowych (np. Holandia, Belgia, Estonia) bądź też tego rodzaju system nigdy się nie wykształcił (np. Bułgaria, Litwa).

O europejskim charakterze tego systemu może świadczyć również fakt, iż spośród trzynastu członków założonego w 2006 roku stowarzyszenia ds. abonamentu (*Broadcasting Fee Association*- BFA) jedenastu pochodzi z Europy⁸.

Zaletą tego systemu jest uniezależnienie mediów publicznych od budżetu państwa a także stworzenie swoistej więzi pomiędzy nadawcami a publicznością. Z drugiej jednak strony konieczność uiszczania tej opłaty często spotykać się może z brakiem zrozumienia oraz niechęcią obywateli.

Jednocześnie warto zaznaczyć, że abonament może być zbierany w ramach odrębnego, specyficznego systemu organizacyjnego (np. Dania, Niemcy, Polska, Wielka Brytania, Włochy) bądź też może być on włączony w struktury odpowiedzialne za zbieranie innych należności np. opłat za elektryczność (np. w Grecji i Portugalii) czy podatku katastralnego (np. we Francji). W tym drugim przypadku opłata abonamentowa występuje często pod inną nazwą (np. retributive fee w Grecji), jednak co do zasady podobnie jak abonament jest to odrębna danina płacona przez obywateli na rzecz mediów publicznych. Stąd też w niniejszym opracowaniu jest traktowana łącznie z konwencjonalnym systemem abonamentowym.

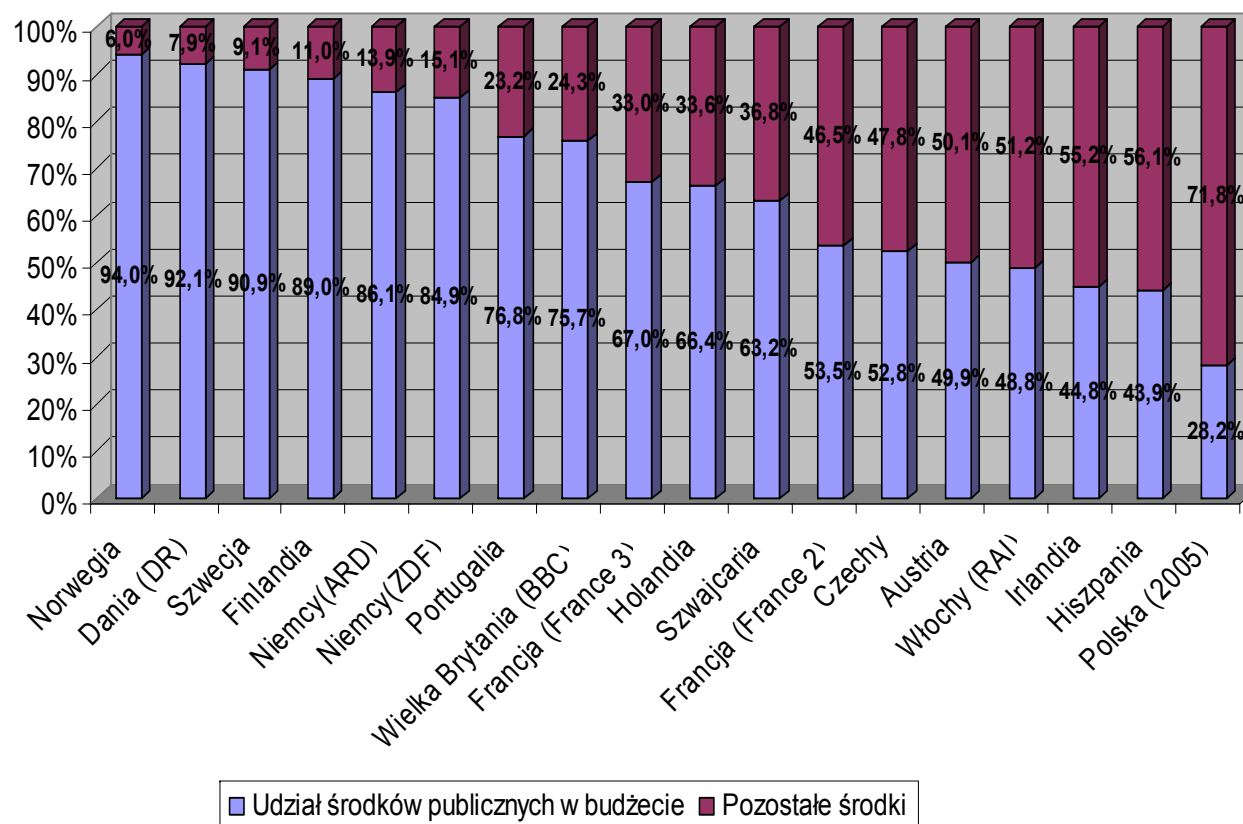
⁸ Członkami BFA są następujące państwa: Austria, Czechy, Dania, Finlandia, Irlandia, Izrael, Niemcy, Norwegia, RPA, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy. BFA ma swoją siedzibę w Wiedniu. Zob. więcej: <http://broadcastingfee.com/?area=overview>

W niektórych państwach system abonamentowy jest połączony z całkowitym zakazem emisji reklam przez nadawcę publicznego np. BBC (Wielka Brytania), YLE (Finlandia), SVT (Szwecja), NRK (Norwegia) czy ČT (Czechy) i stanowi najważniejsze źródło finansowania. W pozostałych przypadkach budżety nadawców mogą być uzupełniane wpływami ze sprzedaży reklam. Należy także podkreślić, iż część państw, które postanowiły finansować nadawców publicznych ze sprzedaży czasu reklamowego, zdecydowała się wprowadzić dodatkowe ograniczenia w tym zakresie, np. limit czasu nadawania reklam (np. Niemcy, Węgry i Portugalia), zakaz przerywania reklamami niektórych audycji (np. Niemcy, Hiszpania) czy zakaz emisji reklam w konkretne dni lub w określonych porach dnia (np. Niemcy).

Generalnie jednak, gdy państwa zdecydowały się przyjąć system abonamentowy, środki z tego źródła stanowią najczęściej większą część budżetu nadawcy. Wyjątek w tym względzie stanowią przykłady takich państw jak Polska, Portugalia i Węgry. Poniżej przedstawiono graficzną ilustrację (wykres nr 2) udziału środków publicznych w budżetach nadawców telewizyjnych (tj. środków abonamentowych oraz budżetowych) zbadanych państw na podstawie danych za rok 2006.

Wykres nr 2

Udział środków publicznych w budżetach publicznych nadawców telewizyjnych w 2006 roku

Źródło: European Audiovisual Observatory, Yearbook 2007, Strasbourg 2007

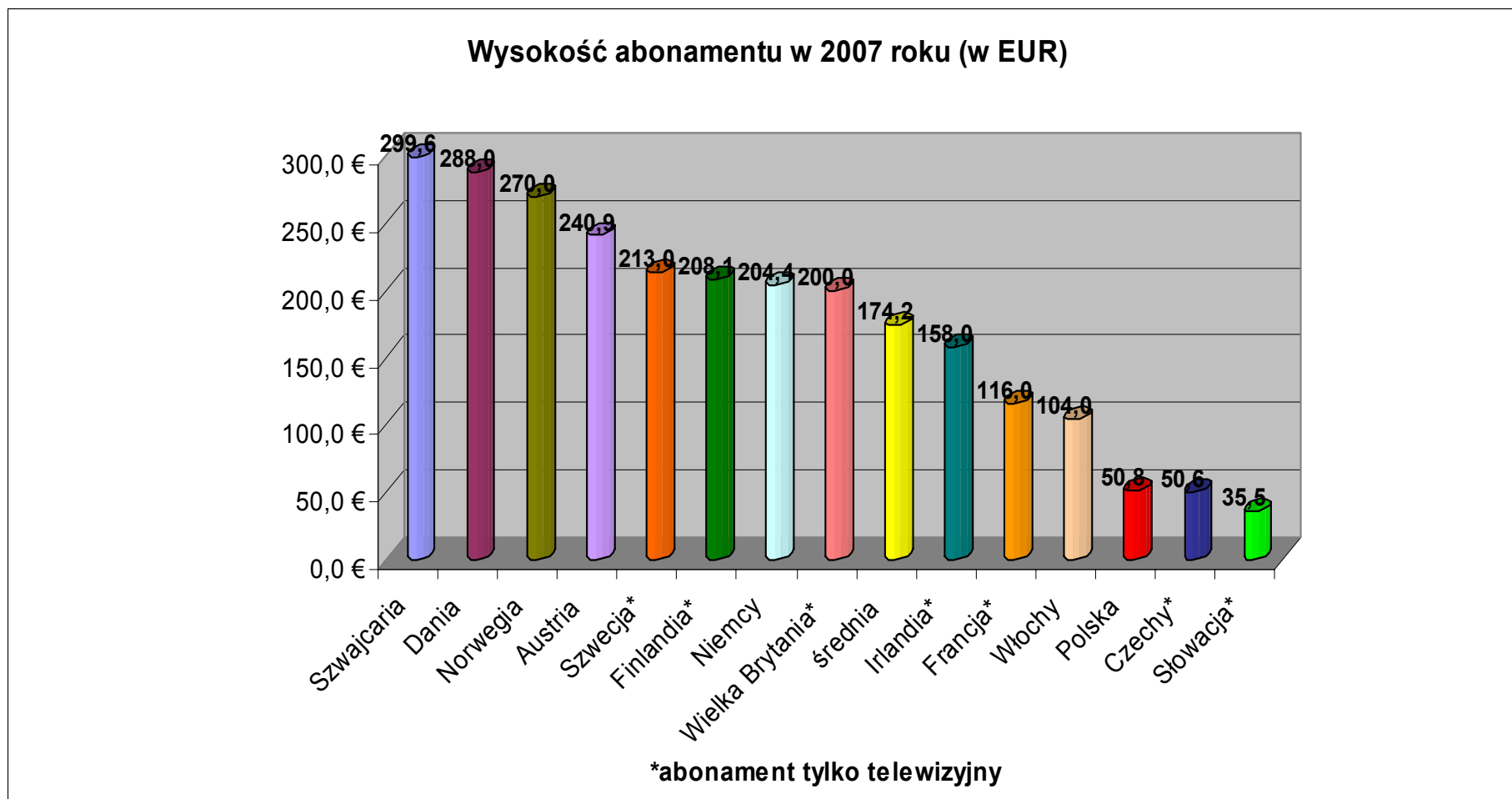
Zgodnie z powyższym wykresem największy udział środków publicznych można obserwować w przypadku nadawców skandynawskich, gdzie abonament stanowi główne źródło finansowania i bywa uzupełniany środkami budżetowymi. Najniższy udział środków publicznych jest charakterystyczny dla nadawców publicznych w Polsce, Hiszpanii, Irlandii i we Włoszech. W tym miejscu należy podkreślić, iż wysoki udział dochodów ze źródeł komercyjnych może skutkować upodobnieniem się oferty programowej nadawców publicznych do ich komercyjnych odpowiedników.

Ponadto można zauważyć, iż sama opłata abonamentowa występuje w różnych formach. W wielu państwach tradycyjnie jest ona powiązana z posiadaniem odbiornika radiowego i/lub telewizyjnego (np. w Austrii), lecz w niektórych państwach obowiązek ten rozszerzono i jest on obecnie związany z możliwością odbioru sygnału telewizyjnego i/lub radiowego bez względu na rodzaj odbiornika (np. w Irlandii, Szwajcarii i w Niemczech). W ten sposób część państw odpowiedziała na wyzwania związane z procesem konwergencji, dzięki któremu oferta programowa mediów publicznych dostępna jest za pomocą innych niż tradycyjne odbiorników np. poprzez urządzenia ruchome czy Internet. Opłata ta w niektórych państwach jest uiszczana oddzielnie dla radia i telewizji (np. w Czechach), w większości państw jednak istnieje możliwość zapłacenia abonamentu radiowo-telewizyjnego, który obejmuje oba media. W części państw opłata ta jest zróżnicowana ze względu na to, czy telewizor jest czarno-biały czy kolorowy np. w Wielkiej Brytanii i Danii.

Określanie wysokości opłaty abonamentowej należy do kompetencji krajowych parlamentów (np. w Norwegii, Szwecji czy Słowacji) lub odpowiednich ministrów (np. w Irlandii czy Wielkiej Brytanii). Wysokość tych opłat jest różna w zależności od wybranego systemu finansowania mediów publicznych oraz poziomu zamożności danego społeczeństwa. Poniższy wykres ilustruje wysokość abonamentu telewizyjnego (wyrażonego w EUR) w badanych państwach za rok 2007 (wykres nr 3).

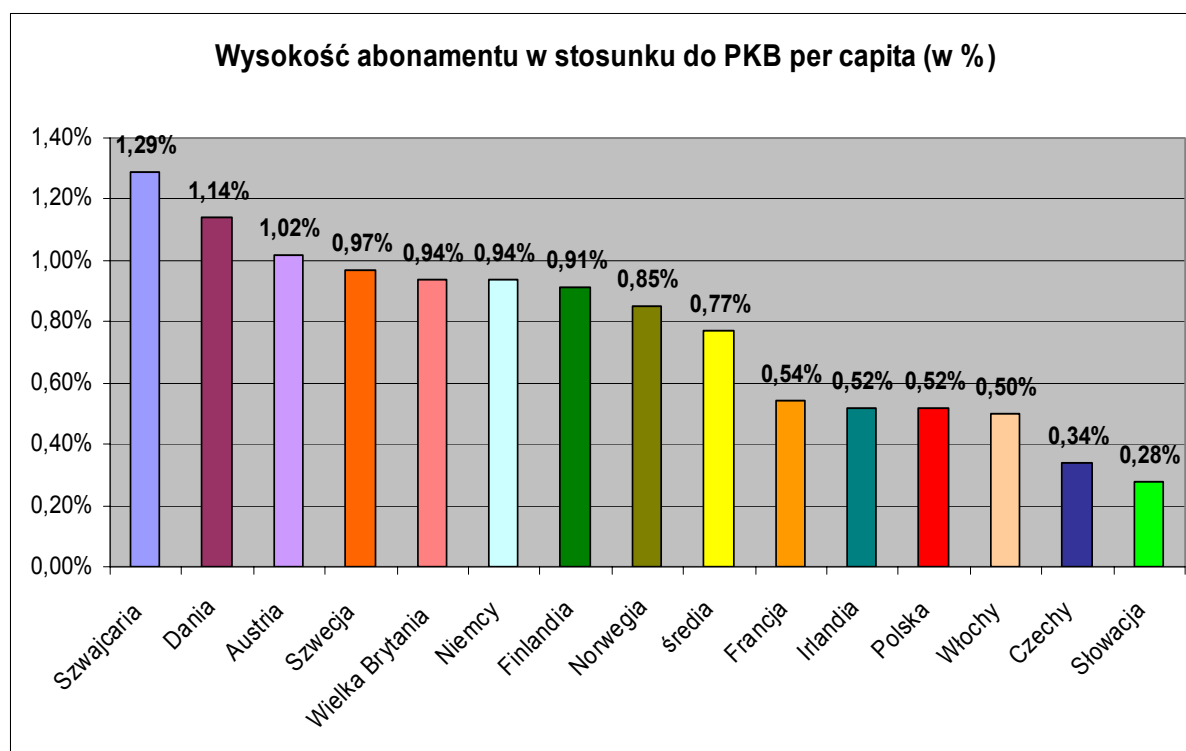

Wykres nr 3

Pamiętać jednak należy, iż ze względu na istotne różnice pomiędzy systemami abonamentowymi w poszczególnych państwach, nie jest możliwe pełne porównanie danych. W przypadku niektórych państw bowiem opłata abonamentowa zawiera w sobie jednocześnie opłatę za odbiornik telewizyjny oraz radiowy (np. Niemcy), w innych przypadkach jest opłatą płaconą niezależnie od opłaty za posiadanie (lub korzystanie z) odbiornika radiowego (np. Czechy, Słowacja). W przypadku państw, gdzie obowiązuje opłata za posiadanie odbiornika czarno-białego oraz kolorowego, w wykresie uwzględniono wysokość tej drugiej (Dania i Wielka Brytania). Natomiast wysokość abonamentu telewizyjnego w Austrii jest wielkością średnią obliczoną dla wszystkich krajów związkowych. Kolejny wykres (wykres nr 4) ilustruje stosunek wysokości opłaty abonamentowej (za rok 2007) do wielkości PKB *per capita* (za rok 2006). To zestawienie pozwala tym samym porównać wysokość opłaty abonamentowej biorąc pod uwagę zamożność danego społeczeństwa.

Wykres nr 4

Zgodnie z powyższymi wykresami (wykresy nr 3 i 4) opłata abonamentowa jest najwyższa i stanowi jednocześnie największe obciążenie dla obywateli w Szwajcarii i Danii a także w takich państwach jak Austria czy Szwecja. Na drugim końcu skali znajdują się takie państwa jak: Słowacja, Czechy, Włochy i Polska.

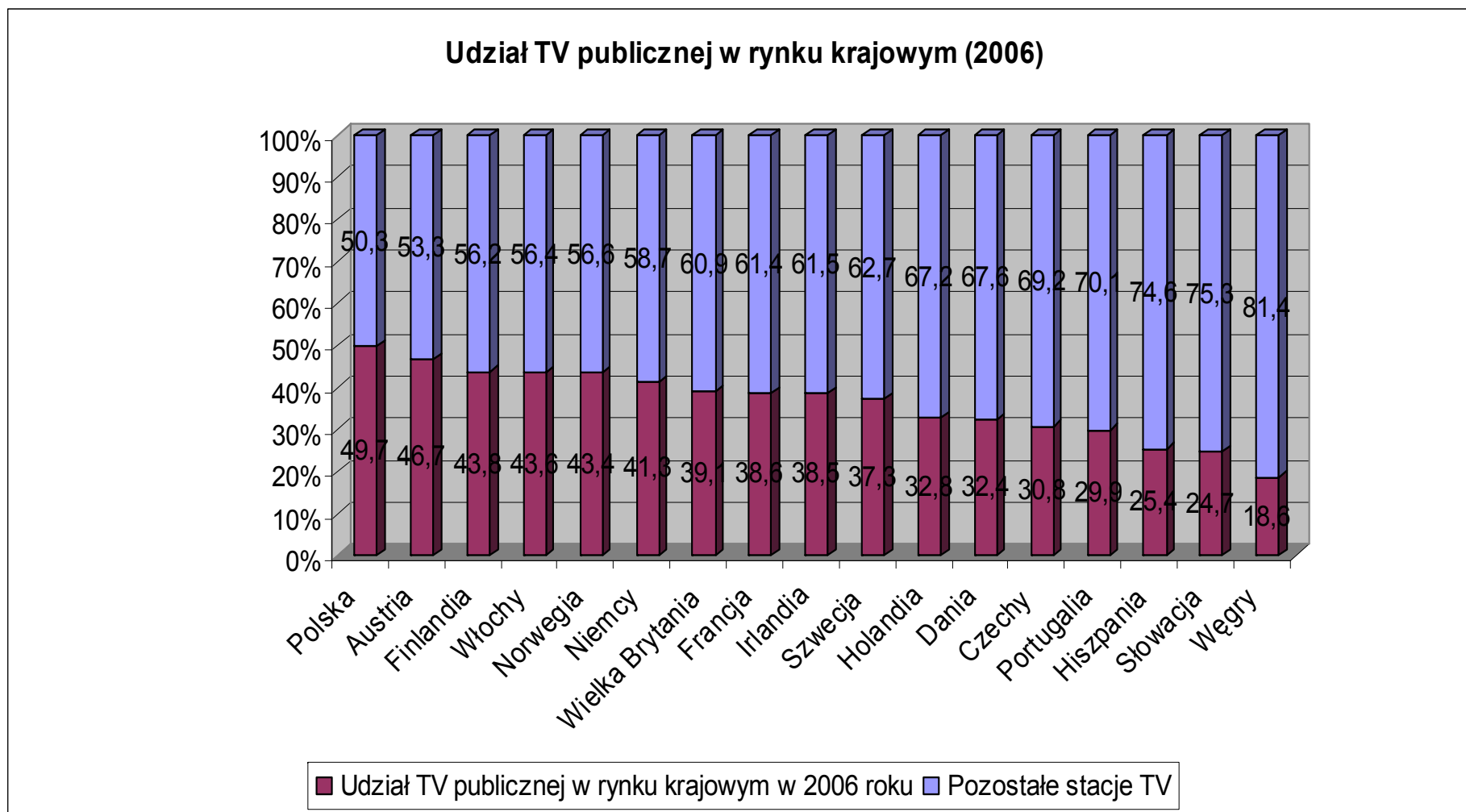
Pod względem organizacyjnym system poboru abonamentu również został różnie rozwiązany w poszczególnych państwach europejskich. W wielu przypadkach nadawcy publiczni są bezpośrednio zaangażowani w proces zbierania opłaty abonamentowej (np. DR w Danii czy NRK w Norwegii) lub też odbywa się to pośrednio poprzez specjalnie powołane spółki zależne (np. GIS w Austrii czy RIKAB w Szwecji). Rola ta przypada także urzędом pocztowym (np. w Irlandii czy na Słowacji), regulatorom rynku (np. FICORA w Finlandii) czy wreszcie prywatnym firmom (np. w Szwajcarii i Wielkiej Brytanii). Wszystkie wymienione podmioty posiadają także w większości przypadków uprawnienia związane z monitorowaniem oraz kontrolą poziomu ściągłości abonamentu i mogą w skrajnych przypadkach nakładać kary pieniężne lub skierować sprawę do sądu. Często podmioty te wyposażone są w specjalną aparaturę umożliwiającą identyfikację gospodarstw domowych uchylających się od płacenia abonamentu (np. w Danii i w Wielkiej Brytanii).

Środki abonamentowe nie zawsze trafiają bezpośrednio do budżetów nadawców publicznych. W wielu przypadkach są one dzielone przez instytucje państwowe lub zasilają różnego rodzaju fundusze (np. w Finlandii), z których dopiero trafiają do beneficjentów. Nie zawsze środki abonamentowe przeznaczane są jedynie na działalność nadawców publicznych. W niektórych przypadkach zasilają one także budżety regulatorów rynku (np. krajowi regulatorzy rynku w Niemczech czy OFCOM w Szwajcarii), władze lokalne (Austria) lub są w określonej ilości przekazywane innym nadawcom spełniającym specyficzne warunki (np. Irlandia czy Szwajcaria).

Mimo różnic w zorganizowaniu systemów abonamentowych w poszczególnych państwach, kwestia ściągłości abonamentu pozostaje wspólnym problemem. Odsetek osób uchylających się od płacenia abonamentu w większości państw wynosi w przybliżeniu 10%, choć na przykład w Szwajcarii i Wielkiej Brytanii procent ten jest niższy. Na przeciwnym biegunie jest przykład Polski, gdzie regularnie abonament płaci około 50% gospodarstw domowych a także Włoch, gdzie ok. 25% gospodarstw domowych uchyla się od płacenia abonamentu.

Telewizyjni nadawcy publiczni w większości państw europejskich zajmują istotne miejsce na krajowym rynku medialnym. W niektórych przypadkach ich udział w krajowych rynkach oglądalności przekracza 40%. Spośród poddanych analizie krajowych rynków telewizyjnych najniższą oglądalnością w 2006 roku cieszyła się węgierska telewizja publiczna - MTV. Wyniki znacznie powyżej średniej odnotowały natomiast telewizje publiczne w Austrii oraz w Polsce. Poniżej zamieszczono graficzną ilustrację (wykres nr 5) wyników oglądalności telewizji publicznych w 2006 roku na przykładzie wybranych państw:

Wykres nr 5

Źródło: European Audiovisual Observatory, Yearbook 2007, Strasbourg 2007

Zgodnie z powyższą ilustracją graficzną największą oglądalnością cieszyły się w 2006 roku telewizje publiczne z Polski, Austrii, Finlandii, Włoch, Norwegii i Niemiec, gdzie udział w rynku oglądalności przekroczył 40%. W tym kontekście warto zauważyć, iż we wszystkich z tych państw istnieje system abonamentowy. Jednak, co istotne, jedynie w Finlandii, Norwegii i w Niemczech udział środków publicznych w budżetach nadawców publicznych jest wysoki i przekracza 80%. W przypadku pozostałych trzech państw uwagę zwraca wysoki poziom finansowania ze źródeł komercyjnych. Najniższy udział w rynku oglądalności posiadają nadawcy publiczni z Węgier, Słowacji, Hiszpanii i Portugalii (poniżej 30%). Warto w tym miejscu wskazać, iż spośród tych czterech przykładów system abonamentowy odgrywa istotną rolę jedynie na Słowacji, ale jak wykazano powyżej, jego wysokość jest najniższa w Europie (patrz wykresy 3 i 4).

Niniejszy tekst jest zaktualizowaną wersją opracowania o tym samym tytule z września 2004 roku przygotowanego przez Departament Integracji Europejskiej i Współpracy z Zagranicą Biura KRRiT⁹. Zmienione zostały przede wszystkim dane statystyczne, a także opis mechanizmów finansowania systemu mediów publicznych w państwach, w których systemy te uległy zmianom na przestrzeni ostatnich trzech lat (np. w Czechach). W opracowaniu wykorzystano dane pochodzące z rocznika statystycznego wydawanego przez Europejskie Obserwatorium Audiowizualne a także dane pochodzące ze stron internetowych poszczególnych nadawców publicznych oraz innych dokumentów. Poniżej scharakteryzowano dwanaście krajowych systemów abonamentowych oraz przykłady systemów finansowania mediów publicznych w Holandii, na Węgrzech i w Portugalii, gdzie system abonamentowy nie istnieje lub został częściowo przywrócony.

---

⁹ Zob. W. Kołodziejczyk, P. Stępka, A. Woźniak, Systemy poboru opłat abonamentowych w wybranych państwach europejskich, Analiza Biura KRRiT nr 7/2004, wrzesień 2004 r., (http://www.krrit.gov.pl/dokumenty/dm/dm_opr_abonament.pdf).

Austria

W 2006 roku środki abonamentowe stanowiły ok. 50% budżetu nadawcy publicznego ORF. Obowiązkowi płatnicy abonamentu podlegają wszystkie gospodarstwa domowe oraz firmy posiadające odbiornik radiowy lub telewizyjny. Około 96% odbiorców objętych tym zobowiązaniem opłaca go regularnie. Pozostaje jednak wciąż grupa około 130 tys. gospodarstw, które uchylają się od tego obowiązku. Wysokość abonamentu ustalana jest przez Radę Fundacji ORF po zatwierdzeniu przez Radę Widzów. W skład Rady Fundacji wchodzi 35 członków powoływanych przez następujące instytucje: 6 członków wspólnie przez rząd i parlament zgodnie z układem sił w parlamencie, 9 członków przez landy, 9 przez rząd federalny, 5 przez Radę Publiczności i 6 przez Centralną Radę Zakładową (reprezentacja pracowników w ORF). Jednak ostateczna wartość abonamentu zależna jest także od tzw. opłaty landowej (Landesgabe) ustalanej przez poszczególne regiony (landy). W ten sposób wysokość abonamentu różni się w zależności od landu.

Prawo austriackie przewiduje dwa rodzaje abonamentu: radiowy (5,05-6,35 EUR miesięcznie) i radiowo-telewizyjny (od 17,18-21,88 EUR miesięcznie). Z tej sumy około 66% trafia do ORF (4,81 EUR z abonamentu radiowego i 15,18 EUR z abonamentu telewizyjnego). Pozostała część środków jest rozdzielana pomiędzy władze federalne i landowe. Od całkowitej sumy abonamentu 0,36 EUR (w przypadku radia) oraz 1,16 EUR (w przypadku telewizji) odprowadzanych jest do ministerstwa finansów jako opłata za możliwość odbioru radia i telewizji. Ponadto 0,48 EUR od każdej opłaty abonamentowej jest dzielone w proporcji 70:30% pomiędzy władze federalne a władze landowe jako tzw. opłata wspierająca sztukę. Natomiast wysokość opłaty landowej waha się od 0,00 EUR do 4,70 EUR i przeznaczana jest na cele określone za każdym razem przez poszczególne landy. Pieniądze przeznaczone dla ORF pokrywają działalność programów radiowych, studiów telewizyjnych i programów telewizyjnych. Średnia wysokość rocznego abonamentu w Austrii wynosi 240,90 EUR.

W przypadku Austrii środki abonamentowe są zbierane przez *Gebühren Info Service – GIS*, które od 2001 roku jest firmą w 100% zależną od nadawcy publicznego ORF. Podmiot ten odpowiada także za monitoring oraz nakładanie kar na osoby fizyczne lub prawne uchylające się od płatności abonamentu. W celu zwiększenia ściągальności abonamentu, GIS prowadzi bazę danych osób płacących abonament oraz stara się ustalić gospodarstwa domowe oraz firmy uchylające się od uiszczania tych opłat. GIS prowadzi także bardzo silną kampanię informacyjną dotyczącą roli opłaty abonamentowej. W tym celu firma ta prowadzi dwa nowoczesne call-center oraz centralny i cztery lokalne punkty informacyjno-usługowe. Kiedy

sytuacja tego wymaga GIS może spowodować wyegzekwowanie abonamentu na drodze administracyjnej.

Czechy

System finansowania mediów publicznych w Czechach reguluje Ustawa 347/2005 o opłatach abonamentowych za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych znowelizowana 5 sierpnia 2005 r. Zgodnie z nią płatnikiem abonamentu telewizyjnego jest każdy posiadacz urządzenia umożliwiającego odbiór programu telewizyjnego, zaś płatnikiem abonamentu radiowego jest każdy posiadacz urządzenia umożliwiającego odbiór programu radiowego, nawet jeśli jest on używany do innych celów.

W przypadku osób fizycznych abonament płaci każde gospodarstwo domowe bez względu na ilość posiadanych odbiorników, zaś w przypadku przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą, abonament pobierany jest za każdy odbiornik. Publiczne radio i telewizja publiczna pobierają opłaty abonamentowe niezależnie od siebie – bezpośrednio lub za pośrednictwem wskazanej przez siebie instytucji. Większość wpływów abonamentowych uiszczana jest za pośrednictwem Poczty Czeskiej i jej usługi SIPO, która umożliwia dokonywanie wszelkich opłat za pomocą jednego polecenia zapłaty. Poczta otrzymuje prowizję za obsługę płatności abonamentu telewizyjnego – 3,10 korony miesięcznie za każdego płatnika.

Zgodnie z ustawą każdego odbiorcę energii elektrycznej uważa się za płatnika abonamentu radiowego i telewizyjnego zobowiązanego do uiszczania opłat, o ile nie złoży Czeskiemu Radiu lub Telewizji Czeskiej po ich pisemnym wezwaniu oświadczenia, że jest inaczej. Zgodnie z par. 8 ust. 10 ustawy o opłatach abonamentowych „dostawca zapewniający odbiór energii elektrycznej jest zobowiązany do okazania na żądanie nadawcy publicznego listy odbiorców, z którymi zawarł umowę na dostarczanie energii elektrycznej”. Dzięki takiemu zapisowi nadawcy publiczni dysponują bazą danych obejmującą rzeczywistych i potencjalnych płatników abonamentów i mogą ich wzywać do uiszczenia opłat abonamentowych.

Wysokość opłat abonamentowych ustala parlament i zmienia się ona w każdym roku, m. in. w zależności od inflacji. W 2007 r. miesięczna opłata za posiadanie radioodbiornika wynosiła 50 koron, zaś za posiadanie telewizora – 120 koron (roczna opłata wynosi ok. 50,6 EUR). Ustawa przewiduje kary wobec osób, które nie wysłały zgłoszenia, bądź podały w nim dane niezgodne z prawdą. W przypadku, gdy dotyczy to opłaty za posiadanie radia, oprócz należnych zaległych opłat jest to kwota 5000 koron, zaś w przypadku telewizora 10 000

koron. W razie nie uiszczenia przez osobę do tego zobowiązaną opłaty abonamentowej oraz kary pieniężnej, nadawca publiczny ma prawo wystąpić wobec dłużnika na drogę sądową.

Wymienione przepisy i ułatwienia powodują, że ściągalność opłat abonamentowych w Republice Czeskiej jest wysoka – ok. 90% gospodarstw domowych posiadających odbiorniki telewizyjne uiszcza opłaty. Gorzej sytuacja wygląda jeśli chodzi o przedsiębiorstwa – tu jedynie ok. 20% potencjalnych abonentów opłaca abonament.

Wysoki poziom wpływów abonamentowych pozwala Czeskiej Telewizji na systematyczne obniżanie ilości reklam w programie i zmniejszanie udziału wpływów z działalności gospodarczej. Zgodnie z zapisami ustawy o opłatach abonamentowych z dnia 5 sierpnia 2005 r. telewizja publiczna w Czechach sukcesywnie zmniejszała udział wpływów z reklamy w finansowaniu swojej działalności a od początku 2008 r. zrezygnowała całkowicie z nadawania reklam¹⁰.

Dania

Abonament (radiowy, na telewizję czarno-białą oraz na telewizję kolorową) zbierany jest przez nadawcę publicznego *Danish National Broadcasting Corporation* (DR), który obejmuje 4 stacje radiowe (oraz wiele kanałów radiowych rozpowszechnianych satelitarne i przez Internet) oraz jeden kanał telewizyjny rozpowszechniany w formacie analogowym i cyfrowym. Ponadto około 1% środków przeznacza się na lokalne radio i telewizję. Wysokość abonamentu ustalana jest przez parlament na wniosek Ministra Kultury na cztery kolejne lata (obecnie obowiązuje umowa na okres 2007-2010). Dokument ten (*Media Policy Accord 2007-2010*) to w istocie porozumienie pomiędzy rządem a partią opozycyjną (*Danish People's Party*). Określa on dodatkowo sposób rozdziału abonamentu. Wspomniany dokument przewiduje także wzrost opłaty abonamentowej w zależności od przewidywanego wzrostu cen i płac na dany rok. Ponadto DR uczestniczy w konsultacjach związanych z ustalaniem wysokości abonamentu. Środki abonamentowe stanowią około 92% całego budżetu DR.

W 2007 roku abonament za posiadanie kolorowego odbiornika telewizyjnego płacono się w wysokości 2150 DKK (ok. 288 EUR), za posiadanie odbiornika czarno-białego 1310 DKK (ok. 179,6 EUR) oraz za odbiornik radiowy 320 DKK (ok. 42,9 EUR).

---

¹⁰ Wyjątkiem są reklamy zamieszczane w bezpośrednim związku z nadawaniem wydarzenia sportowego czy kulturalnego o ile nadanie takiej reklamy jest warunkiem niezbędnym dla uzyskania prawa do jego emisji. Czas takiej reklamy nie może przekroczyć 0,5% dziennego czasu emisji, zaś w czasie 19.00 – 22.00 nie może przekroczyć 6 min w czasie 1 godz. emisji

Abonament w Danii musi być płacony przez gospodarstwa domowe oraz instytucje korzystające z odbiorników radiowych i telewizyjnych. Istnieją trzy rodzaje abonamentu: za telewizor kolorowy, telewizor czarno-biały oraz za radio. Zapłacenie abonamentu za telewizor kolorowy uprawnia do korzystania z czarno-białego odbiornika telewizyjnego oraz z radia, zaś opłacenie abonamentu za odbiornik czarno-biały uprawnia także do korzystania z odbiornika radiowego. Każdy posiadacz odbiornika jest zobowiązany do zarejestrowania go nie później niż 14 dni od momentu jego zainstalowania. Jest także zobowiązany do zgłaszania zmiany rodzaju odbiornika. Ponadto firmy sprzedające odbiorniki są zobowiązane do odnotowania faktu sprzedaży oraz przekazanie adresu nabywcy do DR.

DR ma do dyspozycji specjalne pojazdy posiadające aparaturę mogącą namierzyć odbiorniki, które nie zostały zarejestrowane w biurze DR. Za niepłacenie abonamentu wszystkie podmioty objęte tym obowiązkiem mogą zostać ukarane karą grzywny, a w skrajnych przypadkach sprawa może zostać skierowana na drogę sądową. Aktualnie około 92% gospodarstw domowych w Danii płaci abonament.

Finlandia

Zgodnie z aktem 745/1998 abonament telewizyjny, którego wysokość ustalana jest przez Radę Ministrów, płacony jest za użytkowanie odbiornika telewizyjnego. Mianem użytkownika określona jest rodzina lub osoby wspólnie zameldowane a także zakłady pracy i organizacje. Po rozpoczęciu użytkowania odbiornika telewizyjnego użytkownik musi poinformować telefonicznie, przez Internet lub pocztą urząd regulacyjny FICORA (konkretnie specjalną komórkę *TV-Fee Administration*). Poza tradycyjnymi telewizorami opłacie abonamentowej podlegają monitory i komputery wyposażone w cyfrowy set-top box oraz urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej, IPTV oraz telefony komórkowe umożliwiające odbiór telewizji mobilnej (np. Nokia N92, N77).

Za zbieranie abonamentu odpowiedzialna jest FICORA. W celu poprawienia ściągalności abonamentu FICORA zatrudnia około 80 inspektorów, których zadaniem jest ustalenie użytkowników odbiorników telewizyjnych uchylających się od uiszczania opłat abonamentowych. Instytucja ta również ma prawo nałożyć dodatkowe opłaty w razie opóźnień zgłoszenia użytkowników lub za używanie odbiornika bez złożonej deklaracji. W związku z pełnionymi przez FICORA obowiązkami, instytucja ta ma prawo prowadzenia rejestru użytkowników oraz przechowywania ich danych.

Wszelkie opłaty abonamentowe wraz z opłatami dodatkowymi oraz tak zwanymi opłatami licencyjnymi płaconymi przez nadawców wpływają do specjalnie w tym celu powołanego Funduszu Państwowego (State Television and Radio Fund), który jest zarządzany przez FICORA. Środki pochodzące z tego funduszu stanowią około 89% wartości budżetu publicznego nadawcy YLE. Opłata za zbieranie abonamentu pobierana przez FICORA to około 2,9% zebranej sumy.

Na rok 2007 abonament telewizyjny został określony w wysokości 208,15 EUR.

Francja

We Francji abonament radiowo-telewizyjny nazywany jest „należnością audiowizualną” (dosł. *redevance audiovisuelle*). Nazwa ta odzwierciedla istotę tej opłaty, gdyż obowiązek jej uiszczenia przez osoby fizyczne powiązany jest z zamieszkaniem w lokalu wyposażonym w odbiornik telewizyjny¹¹ lub w inne, podobne w funkcji, urządzenie odbiorcze (dosł. *dispositif de réception assimilé*). Nieistotny jest przy tym sposób wejścia w posiadanie tego odbiornika (zakup, użyczenie, darowizna, sukcesja) ani to, czy dana osoba jest jego właścicielem, czy też nie. Osoby te opłacają jedną należność audiowizualną bez względu na liczbę odbiorników, jak też bez względu na liczbę i rodzaj posiadanych lokali (mieszkanie, dom, domek letniskowy). Istotne jest natomiast, czy dana osoba jest płatnikiem podatku katastralnego (osoby zwolnione z tego podatki są też zwolnione z należności audiowizualnej). Należności tej nie płacą również osoby, które w rozliczeniu rocznym podatku dochodowego zaznaczą, że nie posiadają odbiornika umożliwiającego odbiór telewizji¹². Należność audiowizualną wnosi się raz w roku na jesieni lub w ratach razem z podatkiem katastralnym (jeden wspólny druk dla obu płatności). Poborem obu opłat zajmują się urzędy skarbowe, a podmiotem odpowiedzialnym jest Ministerstwo Gospodarki, Finansów i Przemysłu;

Osoby prawne wnoszą należność audiowizualną w sposób analogiczny do rozliczania podatku VAT.

Obecnie wysokość należności audiowizualnej dla osób fizycznych wynosi 116 EUR (Francja metropolitarna) lub 74 EUR (terytoria zamorskie). Kwotę tę, jak również szacowane wpływy z tytułu jej poboru, corocznie określa ustawa budżetowa. W 2007 r. wpływy te

---

¹¹ Posiadanie wyłącznie odbiornika radiowego nie rodzi obowiązku uiszczenia należności audiowizualnej. W 1978 roku został zniesiony abonament za posiadanie odbiornika radiowego.

¹² Należy przy tym wziąć pod uwagę że we Francji od wielu lat prowadzony jest rejestr osób, które dokonują zakupu odbiornika telewizyjnego (specjalna deklaracja, którą sklep wysyła do urzędu skarbowego). Jednocześnie, fakt zaprzestania posiadania odbiornika należy sformalizować poprzez wysłanie do urzędu skarbowego druku wyrejestrowującego odbiornik.

szacowano na ponad 2,7 mld EUR, co odpowiada około 67% przychodów, jakimi w danym roku dysponowały francuskie audiowizualne instytucje publiczne (pozostałe dochody pochodziły z działalności komercyjnej tych instytucji).

Wprowadzona w 2005 r. reforma systemu abonamentowego przewidywała czasowe zwolnienie z należności audiowizualnej dla osób starszych, które korzystały ze zwolnienia z podatku dochodowego (podwójne kryterium: wieku i najniższych dochodów). Reforma zakładała, że zwolnienie to obowiązywać będzie wyłącznie do końca 2007 r., ale tuż przed końcem tego okresu parlament francuski podjął debatę nad złagodzeniem przejścia do pełnej odpłatności należności audiowizualnej przez tę kategorię osób. Sądząc po przebiegu debaty parlamentarnej (stan wiedzy na początek grudnia 2007 r.), najbardziej prawdopodobnym rozwiązaniem będzie przyjęcie na 2008 r. 50% ulgi dla tych osób. Kategoria ta obejmuje 800 tys. gospodarstw domowych, a pełne ich zwolnienie z należności audiowizualnej kosztuje budżet państwa 90 mln. EUR. Jest to koszt realny, ponieważ państwo pokrywa ubytki w zakresie należności audiowizualnej z tytułu zwolnień i ulg.

Do publicznych instytucji audiowizualnych, których przeważająca część dochodów powiązana jest z należnością audiowizualną, należą:

- stacje telewizyjne grupy France Télévisions (France 2, France 3, France 4, France 5 oraz sieć „Francja zamorska” (RFO);
- Arte-France;
- Radio France (France Inter, France Info, France Culture, France Musiques, FIP, France Bleu, Le Mouv’);
- Radio France Internationale (RFI);
- Krajowy Instytut Audiowizualny (INA)¹³.

Kwoty równoważne środkom z tytułu pobranej należności audiowizualnej oraz środki rekompensujące ubytki z tytułu zwolnień i ulg w zakresie należności audiowizualnej wypłacane są publicznym instytucjom audiowizualnym w formie comiesięcznych zaliczek (1/12 przewidywanej kwoty). Natomiast kwoty wpłacane przez obywateli z tytułu należności audiowizualnej wpływają bezpośrednio do budżetu państwa wyrównując w ten sposób wydatki na zaliczki dla powyższych instytucji.

---

¹³ Zatrudnia on łącznie ponad 900 osób (centrala + 6 ośrodków regionalnych), a zajmuje się przede wszystkim gromadzeniem, archiwizacją i udostępnianiem treści audiowizualnych oraz przenoszeniem tych treści na nośniki cyfrowe.

Holandia

W Holandii system abonamentowy został zniesiony w 2000 roku i zastąpiony został podatkiem płaconym wraz z podatkiem dochodowym bez względu na fakt czy dana osoba posiada odbiornik radiowy i/lub telewizyjny czy też nie. Po początkowym spadku wpływów do budżetu nadawcy publicznego pochodzących z podatku w porównaniu do środków uzyskanych z abonamentu, obecnie wpływy te są zbliżone do tych, jakie otrzymywano w przypadku systemu abonamentowego. Nowy system powoduje jednak, iż koszty funkcjonowania nadawcy publicznego ponosi ok. 9,7 mln. podatników. Drugim źródłem dochodów są dochody z reklamy oraz z działalności komercyjnej nadawcy.

Wysokość środków finansowych dla nadawcy publicznego jest ustalona procentowo i corocznie indeksowana w zależności od inflacji oraz wzrostu bądź spadku liczby gospodarstw domowych.

W wyniku cięć budżetu dla nadawcy publicznego w latach 2003-2007 o około 80 mln EUR udział telewizji publicznej w rynku obniżył się, co przełożyło się na dochody NOS z reklam. W związku z powyższym w lutym 2007 roku rząd podpisał porozumienie koalicyjne „Balkenende 4” wprowadzające zabezpieczenie finansowe uniezależniające sytuację finansową nadawcy publicznego od jego sytuacji na rynku reklamowym. Na tej podstawie NOS będzie otrzymywał z budżetu dodatkowo, niezależnie od dotychczasowego finansowania, przez kolejne trzy lata po 50 mln EUR oraz w 2011 roku 100 mln EUR ekstra.

Irlandia

RTÉ (radio i telewizja), irlandzki nadawca publiczny w około 45% finansowany jest ze środków abonamentowych. Pozostałą część budżetu stanowią dochody z działalności komercyjnej. W Irlandii jest tylko abonament telewizyjny (abonament na radio został zniesiony w 1972 roku), który ma formę rocznej licencji uprawniającej do odbioru sygnału telewizyjnego. Obowiązkowi płacenia abonamentu podlegają wszystkie gospodarstwa domowe, firmy i instytucje, które posiadają sprzęt umożliwiający odbiór sygnału telewizyjnego (np. anteny satelitarne, komputer, telefonia 3G). Z tego obowiązku zwolnione są osoby powyżej 70 roku życia oraz osoby niedowidzące. Osoby mające więcej niż 66 lat lub pochodzące z domów, gdzie żadna z osób nie jest zatrudniona, mogą się ubiegać o ulgi. Abonament za osoby zwolnione lub uprawnione do zniżki pokrywany jest z budżetu państwa.

Institucją odpowiedzialną za nadzór i monitoring systemu abonamentowego jest Ministerstwo ds. Komunikacji, Energii i Zasobów Naturalnych. Ministerstwo to w porozumieniu z Ministerstwem Finansów ustala wysokość rocznego abonamentu. Poczta (*An*

Post) w imieniu rządu jest odpowiedzialna za zbieranie abonamentu, prowadzenie bazy danych oraz dokonywanie inspekcji w wybranych gospodarstwach domowych, firmach i instytucjach. Poczta jest także zobowiązana do składania sprawozdania Ministerstwu ds. Komunikacji, Energii i Zasobów Naturalnych z rezultatów swojej działalności związanej ze zbieraniem abonamentu. W zamian za tę usługę Poczta jest wynagradzana (od 2003 roku uwzględniane są koszty prowadzenia baz danych i organizowania inspekcji). Według danych z 2002 roku około 12% podmiotów objętych obowiązkiem uchylało się od płacenia abonamentu. W przypadku gdy inspektorzy Poczty stwierdzą niepłacenie abonamentu, mogą w skrajnych przypadkach skierować sprawę na drogę sądową. Maksymalną karą za niepłacenie abonamentu jest suma 635 EUR (gdy zdarza się to pierwszy raz) i 1270 EUR (gdy zdarza się to drugi lub kolejny raz). Całość sumy zebranej przez Poczta jest przekazywana do Ministerstwa, które 95% tej sumy przekazuje nadawcy publicznemu RTÉ a pozostałe 5% regulatorowi rynku (*Broadcasting Commission of Ireland*), który na zasadzie przetargu przekazuje je nadawcom oferującym najbardziej innowacyjne programy a także na konserwację materiałów archiwalnych. Odnotować należy, iż ok. 5% sumy przekazanej RTE trafia do TG4, nadawcy nadającego w języku irlandzkim. Wysokość abonamentu telewizyjnego w 2007 roku wynosi 158 EUR.

Niemcy

W przypadku obu niemieckich nadawców publicznych: ZDF i ARD, opłata abonamentowa stanowi około 85% ich dochodów. W 2005 roku ARD zasiliło z abonamentu 5, 119 miliardów EUR a ZDF 1,620 miliarda EUR.

Wysokość abonamentu przyjmowana jest w umowie międzylandowej, która ostatecznie jest ratyfikowana przez Parlament (*Dritter Staatsvertrag zur Änderung rundfunkrechtlicher Staatsverträge vom 26.08./11.09.1996, zuletzt geändert durch den Achten Staatsvertrag zur Änderung rundfunkrechtlicher Staatsverträge vom 08.10./15.10.2004 (Fundstellen s.u.)*).

Wyróżniono dwa rodzaje abonamentu: pierwszy za posiadanie jedynie odbiornika radiowego (także radio samochodowe), drugi zaś za posiadanie telewizora lub telewizora i odbiornika radiowego. Opłata ta może być uiszczana kwartalnie, co pół roku lub raz na rok. W wyniku porozumienia niemieckich Krajów Związkowych od 1 stycznia 2007 roku został wprowadzony abonament od komputerów i telefonów komórkowych z dostępem do programów radiowych i telewizyjnych przez Internet. Każde gospodarstwo domowe lub firma, która do tej pory nie ponosiła opłat abonamentowych będzie musiała płacić ten nowy

podatek, który jest tej samej wysokości co opłata abonamentowa dla posiadaczy radia. Wysokość abonamentu ustalana jest na okres czteroletni, dzięki czemu beneficjenci tych środków mogą opracowywać średniookresowe plany działalności.

Zbieraniem abonamentu zajmuje się GEZ - Gebühreneinzugszentrale, założona w 1973 roku wspólnie przez ARD i ZDF. Jest ona również instytucją, która zajmuje się rozdziałem funduszy pomiędzy media publiczne, aktualizacją bazy z danymi osób płacących abonament oraz kontrolą jego przepływu. GEZ uwzględnia w swojej bazie danych także osoby zwolnione z przyczyn społecznych z obowiązku płacenia abonamentu. Decyzje tego rodzaju podejmowane są przez urzędy socjalne na poziomie gmin i miast. Obowiązkowi płacenia abonamentu podlegają także nieletni, którzy posiadają swoje własne dochody powyżej wymaganego minimum i jednocześnie posiadają swój odbiornik radiowy lub telewizyjny. Abonament w Niemczech nie jest więc płacony od gospodarstwa domowego lecz od osób mających faktyczny dostęp do tego rodzaju odbiorników w swoim miejscu zamieszkania i wykazujących odpowiedni dochód.

Beneficjentami środków abonamentowych są przede wszystkim publiczni nadawcy landowi działający jako ARD oraz nadawca publiczny ZDF. Zaznaczyć również należy, że część środków, które trafiają do ARD i ZDF jest następnie transferowana do innych kanałów obarczonych misją publiczną tj. kanał ARTE, Kinderkanal, PHOENIX oraz 3sat (kanał niemiecko-szwajcarski). Z części opłaty za odbiornik radiowy pokrywana jest działalność publicznego radia (Deutschland Radio oraz landowe rozgłośnie ARD). Z każdej opłaty 0,32 EUR przeznaczane jest na funkcjonowanie Rad Radiofonii i Telewizji funkcjonujących w każdym landzie. GEZ jest finansowany z około 2% całkowitego wpływu z opłaty abonamentowej. Sposób rozdziału środków abonamentowych jest określony we wspomnianej umowie międzylandowej (art.5. par. 9.3). Zasady podziału środków abonamentowych ustala, powołana przez rządy Krajów Związkowych, Komisja określająca potrzeby nadawców publicznych (KEF). Komisja składa się z 16 ekspertów powoływanych na okres pięcioletni. Wspomniana komisja dokonuje oceny potrzeb finansowych przedstawionych przez nadawców publicznych.

W 2007 roku wysokość miesięcznego abonamentu radiowego ustalono na poziomie 5,52 EUR a miesięcznego abonamentu telewizyjnego, który obejmuje automatycznie opłatę za radio, na poziomie 17,03 EUR (rocznie 204,36 EUR).

Norwegia

Ze środków abonamentowych finansowana jest działalność norweskiego nadawcy publicznego NRK. Prawo norweskie zabrania emisji reklam przez tego nadawcę. Finansowany jest on w około 94% ze środków abonamentowych a także ze środków budżetowych. Do płacenia abonamentu zobowiązane są osoby posiadające odbiornik telewizyjny (a także te osoby, które wypożyczyły odbiornik telewizyjny). Dowód wpłaty pełni funkcję licencji na oglądanie programów telewizyjnych oraz słuchanie radia.

Wysokość abonamentu określa parlament. NRK sam jest odpowiedzialny za zbieranie abonamentu. NRK ma także pełne prawa do nakładania kar pieniężnych na osoby nie płacące w terminie. Środki z kar również zasilają budżet NRK.

Abonament jest płacony dwa razy do roku i w 2007 roku wynosił on 135 EUR za pół roku (ok. 270 EUR rocznie).

Portugalia

W latach 1991-1992 rząd Portugalii zniósł abonament telewizyjny (zachowując go dla radia) i zastąpił go dotacjami z budżetu państwa. W wyniku tej decyzji drastycznie pogorszyła się sytuacja finansowa publicznego nadawcy telewizyjnego (RTP). Wobec utraty wpływów z reklam (spadek udziału w rynku z około 44% w 1995 do około 28% w 2002 roku), przekraczania przyznanego budżetu, braku strategii rozwoju i braku realizacji misji nadawcy publicznego, rząd Portugalii opracował w 2002 roku strategię dla sektora audiowizualnego. Na tej podstawie w sierpniu 2003 roku została przyjęta ustawa o finansowaniu mediów publicznych. Zapewnia ona finansowanie radia publicznego przez państwo ze środków abonamentowych, zaś telewizja publiczna finansowana jest na zasadzie kompensacji wydatków przez państwo (granty z budżetu państwa), z reklam oraz dodatkowo ze środków abonamentowych, które nie zostały wykorzystane przez radio. Nadawcy publiczni mogą czerpać zyski z nadawania reklam pod warunkiem przeznaczania ich na nowe inwestycje, natomiast nie mogą przeznaczać ich na finansowanie bieżącej działalności. W 2003 roku RTP podpisał porozumienie, które zostało potwierdzone w kontrakcie dla nadawcy publicznego, z nadawcami komercyjnymi (SIC i TVI) w wyniku którego wprowadzono limity reklamowe 6 minut na godzinę w kanale RTP1 i zakaz nadawania reklam w kanale RTP2.

Finansowanie nadawców publicznych planuje się na czteroletnie okresy biorąc pod uwagę zasadę proporcjonalności i przejrzystości. Obecnie prowadzone są konsultacje publiczne dotyczące finansowania RTP na lata 2008 – 2011. Przyznane w ten sposób środki

mają na celu zapewnienie wypełniania misji publicznej, co jest kontrolowane przez zewnętrznego audytora wskazanego przez Wysoką Radę ds. Mediów.

Zgodnie z ustawą z sierpnia 2003 roku wysokość abonamentu aktualizowana jest na podstawie wskaźnika inflacji i w 2007 roku wynosiła ona 1,71 EUR miesięcznie. Opłata ta pobierana jest przez dostawcę energii elektrycznej jako wydzielona pozycja na rachunku za energię. W latach 2003-2005 płacono ją od gospodarstwa domowego ale od października 2005 roku dotyczy ona wszystkich użytkowników energii elektrycznej zużywających rocznie więcej niż 400 kWh.. Odbiorcy, którzy zużywają rocznie mniej energii elektrycznej, zwolnieni są z opłaty abonamentowej. Koszty związane z poborem opłaty abonamentowej zwracane są dostawcom energii przez Ministerstwo Finansów.

Pomimo zniesienia abonamentu telewizyjnego w Portugalii w 1991 roku, obecnie wpływy z abonamentu przeznaczane są zarówno na działalność radiową jak i telewizyjną, gdyż w wyniku restrukturyzacji od 2007 publiczne radio i telewizja stały się jednym przedsiębiorstwem.

Słowacja

Obecnie na Słowacji instytucją odpowiedzialną za zbieranie abonamentu jest Słowacka Poczta, ale w przyszłości będzie się tym zajmować spółka specjalnie do tego celu powołana przez Słowacką Telewizję (STV) i Słowackie Radio (SR). Podobnie jak w Czechach wysokość abonamentu ustalana jest przez Parlament w postaci odrębnej ustawy. Obowiązkowi płacenia abonamentu podlegają gospodarstwa domowe (opłata za używanie jednego odbiornika telewizyjnego bez względu na faktyczny stan posiadania) oraz firmy (za każdy używany odbiornik). Osoby starsze, szkoły i szpitale oraz instytucje prowadzące działalność społeczną i charytatywną, a także placówki dyplomatyczne uprawnione są do 50% zniżki. Aktualnie miesięczny abonament telewizyjny wynosi 100 SKK (2,96 EUR – 35,52 EUR rocznie), a miesięczny abonament radiowy – 40 SKK (1,18 EUR – 14,2 EUR rocznie). Za dwumiesięczne opóźnienie w uiszczeniu opłat abonamentowych Słowackie Radio i Słowacka Telewizja upoważnione są do nakładania kar w wysokości: 5.000 SKK (148 EUR) od osób fizycznych i 15.000 SKK (444 EUR) od osób prawnych. Od decyzji STV i SR można odwołać się do sądu. Dochody z tytułu kar są dochodami STV i SR. Do roku 2003 Słowacka Telewizja mogła być (około 15% budżetu STV) również finansowana z budżetu państwa. W przypadku radia nadal występuje taka możliwość. Ustawa o abonamencie radiowym i telewizyjnym określa podział środków uzyskanych z abonamentu: uzyskane z abonamentu telewizyjnego dla STV i uzyskane z abonamentu radiowego dla SR.

Przepisy ustawy o abonamencie nie przewidują abonamentu radiowo-telewizyjnego. Ponadto ustawa ta precyzuje, że dochody uzyskane przez STV i SR z abonamentu mogą być przeznaczone jedynie na pokrycie kosztów związanych z produkcją i dystrybucją programów radiowych i telewizyjnych zgodnie z ramówką programową ustaloną przez Zarząd.

Obecnie, w związku ze złą sytuacją finansową publicznych nadawców (STV i SR) będącą efektem problemów ze ściągalnością abonamentu, trwają prace nad nową ustawą o abonamencie. Aktualne analizy finansowe pokazują, że około 33% osób zobowiązanych do płacenia abonamentu od dłuższego czasu uchyla się od tego obowiązku. Nowa ustawa, która ma wejść w życie 1 marca 2008 roku, podnosi abonament telewizyjny do 140 SKK (ok. 4,14 EUR – 49,68 EUR rocznie) i wprowadza zasadę, że każdy odbiorca energii elektrycznej jest automatycznie płatnikiem abonamentu. Wysokość abonamentu płaconego od firm uzależniono od liczby zatrudnionych osób. Za zwłokę w płaceniu abonamentu przekraczającą dwa miesiące naliczana będzie kara w wysokości 2.000 SKK (59 EUR). Ponadto Słowacka Telewizja i Słowackie Radio powołują nową spółkę odpowiedzialną za zbieranie abonamentu. Nowe przepisy mają wzmocnić pozycję nadawców publicznych na słowackim rynku mediów elektronicznych.

Szwajcaria

W 2006 roku do nadawcy publicznego SRG SSR trafiło około 700 mln EUR, co stanowiło około 63,2 % wartości jego budżetu. Pozostałą część stanowiły wpływy z reklamy oraz innej działalności komercyjnej.

Wysokość abonamentu określana jest przez Radę Federalną. Obowiązkiem płacenia abonamentu objęte są gospodarstwa domowe oraz firmy prywatne, które mają możliwość odbierania sygnału telewizyjnego bez względu na rodzaj odbiornika. Natomiast z obowiązku tego zwolnieni są emeryci oraz osoby niepełnosprawne.

Od 1999 roku ściąganiem abonamentu zajmuje się firma Billag AG należąca do grupy Swisscom. Jest ona odpowiedzialna za wysyłanie faktur, ponagleń oraz odpowiedzi na zapytania, jak również za prowadzenie rejestru osób płacących abonament oraz przeprowadzanie inspekcji. W kompetencji Billag AG leży także proporcjonalny rozdział środków zgodnie z wytycznymi ustalonymi przez Radę Federalną. Zgodnie z nimi prócz wspomnianych środków przekazanych SRG SSR, ze środków abonamentowych wspierane są lokalne i regionalne stacje radiowe oraz nadawcy telewizyjni. Ponadto ze wspomnianych środków otrzymuje wsparcie finansowe szwajcarski regulator rynku mediów OFCOM (za zarządzanie częstotliwościami oraz za monitorowanie osób uchylających się od płacenia).

Billag AG (zatrudnia 260 osób) pobiera opłatę stanowiącą ok. 4% zebranych środków abonamentowych. Kontrakt z firmą Billag AG ważny jest do końca 2007 roku.

Ciekawym rozwiązaniem systemu szwajcarskiego jest przekazywanie 1% wpływów abonamentowych lokalnym nadawcom komercyjnym. Mechanizm ten służy wspieraniu tych mediów, które spełniają istotną rolę w utrzymywaniu kulturowej różnorodności charakterystycznej dla Szwajcarii. Szacuje się, że z tego typu dofinansowania korzysta połowa lokalnych stacji radiowych i 18 lokalnych stacji telewizyjnych.

W Szwajcarii opłata abonamentowa jest najwyższa w Europie. W 2007 roku w przypadku gospodarstw domowych wynosi ona odpowiednio: 169 CHF za odbiornik radiowy, 293 CHF za odbiornik telewizyjny oraz 462 CHF (299,6 EUR) za odbiorniki radiowe i telewizyjne. W przypadku firm wysokość abonamentu kształtuje się odpowiednio: 223,65 CHF, 388,2 CHF oraz 611,8 CHF. Dodatkowo w przypadku firm abonament może zawierać także opłatę na rzecz instytucji zbiorowego zarządzania SIUSA i wówczas jego wysokość będzie odpowiednio wyższa.

W Szwajcarii ściągalność abonamentu szacowana jest na około 96%.

Szwecja

W Szwecji ze środków abonamentowych finansowana jest działalność publicznej telewizji (SVT), publicznego radia (*Sveriges Radio*) oraz telewizji edukacyjnej (UR). Wspomniani nadawcy publiczni są udziałowcami w firmie *Radiotjänst i Kiruna AB* (RIKAB), która od 1988 roku jest odpowiedzialna za zbieranie abonamentu. W 2006 roku udział środków publicznych w budżecie SVT stanowił około 91%. Obowiązkiem płacenia abonamentu objęte są wszystkie osoby, które mogą odbierać transmitowane programy telewizyjne, a więc posiadające „odbiornik telewizyjny”, za który oprócz telewizora uważa się kamerę wideo, magnetowid i komputer z kartą TV. Dlatego też każdy jest zobowiązany do rejestracji zakupionego „odbiornika telewizyjnego” w RIKAB. Fakt posiadania odbiornika radiowego nie jest objęty obowiązkiem płacenia abonamentu. Abonentom, którzy w terminie nie uiszczą opłaty, wysyłane są upomnienia, za co pobierana jest dodatkowa opłata. W przypadku gdy kolejne upomnienia nie odnoszą skutku, osoby uchylające się zagrożone są karą grzywny. RIKAB ponadto ma prawo przeprowadzać inspekcje sprawdzając osoby nie zarejestrowane w bazie RIKAB. Wysokość abonamentu oraz zasady rozdziału zebranych w ten sposób środków określane są przez Parlament w formie przyjmowanych kilkuletnich planów. Większość środków abonamentowych trafia do nadawcy telewizyjnego SVT.

Ponadto środki te trafiają do pozostałych nadawców publicznych, jak również są przeznaczane na działalność RIKAB oraz jednego z regulatorów rynku *Broadcasting Commission*. W 2005 roku podział środków abonamentowych przeznaczonych dla nadawców publicznych wyglądał następująco: SVT (57,73%), *Sveriges Radio* (37,52%) oraz UR (4,75%). Proporcje te bazują na ustaleniach poczynionych w 2000 roku. Każdego roku nadawcy telewizyjni, którzy otrzymują abonament przesyłają do Ministerstwa Kultury szacunkowe koszty i potrzeby finansowe na następny rok. Zarówno wielkość abonamentu (zasadą jest, że co roku całkowita wartość środków abonamentowych wzrasta o 2%), jak i podział środków pomiędzy podmiotami nieznacznie różnią się co roku. Ewentualne małe zmiany w rozdziale abonamentu są umotywowane wprowadzeniem nowych usług lub programów przez nadawców publicznych np. usługi dla osób niepełnosprawnych, programy dla mniejszości czy programy o tematyce dziecięcej lub kulturalnej.

W marcu 2006 roku parlament przyjął kolejny plan dla mediów publicznych (na lata 2007-2012) odnoszący się do polityki względem nadawców publicznych w tym także podziału środków abonamentowych.

W 2007 roku wysokość abonamentu była ustalona na poziomie 1996 SKR (ok. 213 EUR).

Węgry

Ustawa o radiofonii i telewizji z 1996 roku powołała specjalny fundusz (*Broadcasting Fund*), którego celem było finansowanie nadawców publicznych, nadawców *non profit*, programów i usług o charakterze publicznym związanych z rozwojem kultury. Środki zgromadzone w funduszu pochodziły z abonamentu (jego wysokość ustalana była co roku przez Parlament w ustawie budżetowej), opłat koncesyjnych i rejestrowych, kar i odsetek za zwłokę związanych z tymi opłatami, dotacji budżetowych. Funduszem tym administruje Komisja ds. Radiofonii i Telewizji (ORTT). W 1999 roku działalność telewizji publicznej finansowana była w około 53% ze środków publicznych (23% pochodziło z dotacji państwowych a 20% z abonamentu, 10% z podatku). Środki z reklam stanowiły około 9% budżetu. Problemem była niska ściągalność abonamentu będąca na poziomie 68 %. Jednak w czerwcu 2002 roku na Węgrzech „zawieszono” (*de facto* zniesiono) opłaty abonamentowe (była to realizacja obietnic wyborczych partii, która objęła rządy po wyborach), pozostawiając bankrutującą telewizję publiczną i poważnie nie dofinansowane radio publiczne na „łascie budżetu państwa”. Według szacunków we wspomnianym okresie telewizja publiczna na

Węgrzech przynosiła dziennie około 70 tys. USD strat. Mimo ciągłych dopłat ze strony państwa zadłużenie telewizji publicznej wciąż rosło i w 2001 roku szacowano je na około 40 mln EUR. Otrzymywanie kolejnych dotacji i umarzanie długów telewizji publicznej przez rząd było często odbierane jako „zapłata za usługi” świadczone na rzecz rządzącej siły politycznej. Ponadto, oprócz formalnego subsydiowania mediów publicznych, na Węgrzech występowało nieformalne wsparcie finansowe ze środków budżetowych. To zjawisko nazywane jest szarą strefą subsydiowania w postaci wydatków reklamowych w mediach publicznych ponoszonych przez organizacje rządowe, przedsiębiorstwa będące własnością skarbu państwa oraz samorządy lokalne i wszelkiego rodzaju dotacje z publicznych fundacji, których władze mianowane są przez rząd. Większość ekspertów jest zdania, że wspomniana szara strefa stanowiła około 10% dochodów mediów publicznych pochodzących ze środków reklamowych.

Dotychczasowe upolitycznienie mediów publicznych oraz przepisy ograniczające emisję bloków reklamowych (art. 24 ustawy o radiofonii i telewizji z 1996 roku określa, że publiczny nadawca nie może nadawać reklam dłużej niż 6 minut w ciągu jednej godziny oraz że całkowity czas nadawania reklam nie może przekraczać przeciętnie czterech minut w ciągu godziny całkowitego czasu nadawania) decydują o tym, że komercyjne stacje posiadają ponad 92% udziałów w rynku reklamy. Słaba pozycja mediów publicznych powoduje, że dochody reklamowe stanowiły niewielką część budżetu mediów publicznych na Węgrzech.

Sytuacja mediów publicznych na Węgrzech uległa zmianie po wyborach parlamentarnych z kwietnia 2007 roku. W ich wyniku na wiosnę 2007 roku powołano nowe zarządy mediów publicznych, które po raz pierwszy w historii dysponują poparciem wszystkich ugrupowań parlamentarnych. Ponadto przywrócono obowiązek płacenia abonamentu od przedsiębiorstw komercyjnych (hotele, bary, itd.).

Wielka Brytania

BBC - nadawca publiczny w Wielkiej Brytanii w około 76% finansowany jest ze środków abonamentowych. Zebrana suma w roku 2006 wynosiła około 4,444 miliarda EUR. Obowiązkowi płacenia abonamentu podlegają posiadacze odbiornika radiowego, telewizyjnego, magnetowidu, urządzeń do odbioru przekazu satelitarnego, komputera z kartą TV. Zwolnione z opłat są osoby powyżej 75 roku życia, natomiast osoby niedowidzące mogą starać się o 50% zniżkę.

Wysokość abonamentu ustalana jest przez Parlament. Za zbieranie abonamentu w świetle prawa (ustawa z 1990 roku) odpowiedzialna jest BBC. Jednak od początku swojego

istnienia nadawca publiczny korzystał z usług Poczty, która była odpowiedzialna za zbieranie opłat abonamentowych. Ze względu na duży procent uchylających się od płacenia abonamentu (12,6 % w roku 1991), w 1998 roku BBC podpisała siedmioletni kontrakt z Envisior Licensing Limited (konsorcjum powołane przez pocztę - Consignia, agencję marketingową WPP Limited oraz firmy z branży IT Bull Information System). W związku z brakiem spodziewanych rezultatów związanych z podwyższeniem poziomu ściągalności abonamentu oraz kłopotami finansowymi kontrahenta, BBC podpisała nowy kontrakt na 10 lat z Capita Business Services Limited, który obowiązuje od 1 lipca 2002 roku. Założonym celem kontrahenta jest zmniejszenie szarej strefy (w marcu 2003 roku uznano, że około 6,3 % osób objętych obowiązkiem płacenia abonamentu uchyla się od tej płatności, natomiast w październiku 2006 odsetek ten wynosił 5,7%).

Zgodnie z umową Capita zarządza agendą BBC - TV Licensing, której celem jest identyfikowanie osób nie płacących abonamentu, aktualizowanie bazy adresowej abonentów, wysyłanie upomnień i wreszcie wysyłanie specjalnie powołanych w tym celu służb, które wizytują „podejrzane” gospodarstwa domowe. W latach 2005-2006 służby te odbyły około 3 mln wizyt, czego rezultatem było zidentyfikowanie 399 tys. osób uchylających się od płacenia abonamentu. Tego typu akcje na szeroką skalę zwłaszcza przeprowadzane są podczas trwania najbardziej oglądanych programów telewizyjnych. Np. podczas trwania ubiegłorocznych Mistrzostw Świata w piłce nożnej przyłapano około 31,5 tys. osób uchylających się od płacenia abonamentu. Wizyty te dotyczyły także sprzedawców sprzętu RTV, których obowiązkiem jest dostarczanie informacji do TV Licensing na temat klientów kupujących powyższy sprzęt.

Zebrany abonament jest przekazywany do Departament ds. Kultury, Mediów i Sportu a następnie wraca do BBC. Cały zebrany abonament dzielony jest na BBC One i BBC Two, regionalne radio i telewizję, radio ogólnokrajowe, usługi cyfrowe, koszty związane z transmisją i koszty związane ze zbieraniem abonamentu .

W 2007 roku abonament za posiadanie telewizora kolorowego został określony na poziomie 135,5 GBP (200 EUR), a za posiadanie telewizora czarno-białego 45,5 GBP (ok. 65 EUR). Zgodnie z dokumentem przyjętym przez Parlament, w latach 2007-2012 abonament telewizyjny ma wzrastać średnio o około 2-3% by w roku 2012 osiągnąć wysokość 151,5 GBP (229,5 EUR).

Bibliografia

1. Dokumenty

- Compilation of responses to the questionnaire on the appropriate conditions required or public service media to fulfil their remit, Document prepared by the Council of Europe's Group of Specialists on Public Service Media in the Information Society (MC-S-PSM), September 2007
- Media Division, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Public service media in the information society, Report prepared for the Council of Europe's Group of Specialists on Public Service Broadcasting in the Information Society (MC-S-PSB) by Christian S. Nissen, February 2006.
- Raport Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy na temat nadawców publicznych z dnia 12 stycznia 2004 roku (Dok. 10029) (nieoficjalne tłumaczenie na język polski).
- Komunikat Komisji W Sprawie Stosowania Zasad Pomocy Państwowej Do Publicznego Radia i Telewizji, 17.10.2001.
- Protocol on the System of Public Broadcasting in the Member States annexed to the Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, 1997.

2. Książki i opracowania

- European Audiovisual Observatory, Yearbook 2007, Strasbourg 2007
- K. Jakubowicz, Public Service Media Funding on a Ideological Chessboard: is there a Future for the licence fee? Prepared for presentation during an international media conference organized by the Union of Finnish Radio and Television Journalists, Helsinki, October 3, 2007.
- K. Jakubowicz, Media publiczne. Początek końca czy nowy początek, Warszawa 2007.
- P. Stępka, A. Woźniak, Problem stosowania pomocy publicznej w kontekście działalności nadawców publicznych, Analiza Biura KRRiT nr 1/2007, styczeń 2007, (http://www.krrit.gov.pl/dokumenty/dm/dm_opr_pomoc_publiczna_.pdf).
- European Broadcasting Union, EBU Guides, Volume 5: EBU Members' company profiles, November 2006.

- W. Kołodziejczyk, P. Stępka, A. Woźniak, Systemy poboru opłat abonamentowych w wybranych państwach europejskich, Analiza Biura KRRiT nr 7/2004, wrzesień 2004, (http://www.krrit.gov.pl/dokumenty/dm/dm_opr_abonament.pdf).
- The Association of Commercial Television in Europe (ACT), Association Européenne des Radios (AER), European Publishers Council (EPC), “Safeguarding the Future of the European Audiovisual Market. A White Paper on the Financing and Regulation of Publicly Founded Broadcasters”, 2004.
- IMCA, A Survey Of The Landscapes And Political Policies Of The European Community Candidate Countries In The Broadcasting Industry. Executive Report, 2004.
- B. Jung, Finanse mediów publicznych i ich nowe formy regulacji- próby godzenia interesu społecznego z realiami rynku. w: J.Osiński (red.), Wzrost Gospodarczy i Rozwój Społeczny jako Paradygmaty Współczesności, KES SGH, Warszawa 2003,
- European Broadcasting Union, The Funding of Public Service Broadcasting, 2001.
- M. Kops, :”What is Public Service Broadcasting and How Should it Be Financed?, Institute for Broadcasting Economics, University of Cologne, Working Paper No. 145, 2001.

3. Artykuły

- J. Markechova, New Act on Payments for Public Service Broadcasting, w: IRIS 2007 -8
- T. Prosser, Government Approves New BBC Licence Fee Financial Settlement, w: IRIS 2007-3.
- A. Scheuer, Broadcasting Fee for New Devices Enters into Force, w: IRIS 2007-1.
- J. Fuchs, Broadcasting fee for internet PCs, w: IRIS 2006-9.
- H. Souza, New Concession for Public Service Television, w: IRIS 2005-5.
- J. O’Hagan, M. Jennings, Public Broadcasting in Europe: Rationale, Licence Fee and Other Issues” w “Journal of Cultural Economics” nr. 27, s. 31-56, 2003.
- M. Lenyel, Changes in Financing Public Service Broadcasters, w: IRIS 2002-8.

4. Strony internetowe

- Broadcasting Fee Association (BFA) <http://broadcastingfee.com/>
- www.bbc.uk

- www.billag.com
- <http://www.czech-tv.cz/english/>
- www.dr.dk
- www.ficora.fi
- www.francetelevisions.com
- www.gez.de
- www.nrk.no
- www.orf-gis.at
- www.rte.ie
- www.svt.se
- http://en.wikipedia.org/wiki/Television_licence